

Stembrowicz, Kazimierz

"Rossija nakanune >>smutnogo wremeni<<", R. G. Skrynnikow, Moskwa 1980 : [recenzja]

Przegląd Historyczny 73/1-2, 156

1982

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych, tworzonej przez Muzeum Historii Polski w Warszawie w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został opracowany do udostępnienia w Internecie dzięki wsparciu Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego w ramach dofinansowania działalności upowszechniającej naukę.

Przedmiotem pracy (będącej fragmentem studiów prowadzonych przez zespół badawczy Instytutu Historycznego UW) jest analiza procesu komunikacji międzyludzkiej w czasach Zygmunta III, epoce, którą U. Augustyniak określa jako przejściową między apogeum demokracji szlacheckiej a ukształtowaniem się dominacji magnackiej. Autorkę interesują przede wszystkim metody działań informacyjno-propagandowych, nie zaś ich cele. Pod tym kątem omawia w kolejnych rozdziałach rolę informacji oficjalnej i nieoficjalnej w organizowaniu życia politycznego, techniczne problemy kształtowania opinii społecznej, zagadnienia zapisu i przesyłania informacji, jak również przepływ informacji między różnymi grupami ludności i dostępność informacji z punktu widzenia jednostki.

Ze względu na rozległość problematyki autorka nie starała się wyczerpać zagadnienia, podjęła natomiast próbę „jego całościowego, strukturalnego przedstawienia, nawet kosztem selekcji poruszanych zagadnień, jak i materiału źródłowego”.

Źródłem, na którym w głównej mierze oparła swe badania U. Augustyniak, jest korespondencja, spełniająca niezbędny przy badaniach świadomości społecznej wymóg masowości przekazu. Autorka wykorzystała m.in. materiały Archiwum Radziwiłłowskiego, korespondencję Sapiehów, Chodkiewiczów, Zasławskich, Zbarskich, Rafała Leszczyńskiego, bpa Sz. Rudnickiego, uzupełnione materiałami z silv, publicystyką i źródłami oficjalnymi.

Ujęcie tematu interesujące; poruszane przez autorkę zagadnienia wręcz prowokują do dyskusji. Szkoda jedynie, że ograniczenia arkuszowe zmusiły autorkę do zrezygnowania z fragmentu (który znajdował się w pierwszej, obszerniejszej wersji rozprawy) dotyczącego procesu komunikacji w obrębie warstwy mieszczańskiej i chłopskiej.

Zastrzeżenia budzi brak konsekwencji przy redagowaniu indeksu osobowego i bibliografii oraz korekta książki.

J. Ch.-M.

R. G. Skrynnikow, *Rossija nakanune „smutnogo wremeni”*, Izdatielstwo „Mysl”, Moskwa 1980, s. 206.

Popularno-naukowa książka wybitnego rosyjskiego znawcy szesnastowiecznej Rosji poświęcona jest okresowi mniej więcej od śmierci Iwana Groźnego do zdobycia tronu carskiego przez Borysa Godunowa. W dwunastu rozdziałach autor omawia walkę o władzę w łonie grupy rządzącej za formalnych rządów „dobrego” cara Fiodora i systematyczne umacnianie się wpływów stronnictwa Godunowa (którego autor darzy wyraźną sympatią o co zresztą nie trudno przy porównaniu z Iwanem IV) do koronacji carskiej Borysa włącznie, narastanie długiego i zawiązanego źródłowo procesu umacniania poddaństwa chłopów (i zmian w położeniu ludności niewolnej) oraz politykę zagraniczną (dyplomacja i wojny) Rosji. W większości przypadków autor wyzyskując ustalenia dawniejszej i dzisiejszej historiografii (głównie rosyjskojęzycznej) przedstawia rezultaty własnych badań i przemyśleń. Ze względu na małą liczbę dobrych radzieckich popularno-naukowych książek z zakresu historii warto zaproponować pracę Skrynnikowa któremuś z naszych wydawnictw (jak i jego monografię o Borysie Godunowie z 1978 roku). Tym bardziej, że niedawno ukazała się nakładem PIW-u jego książka o Groźnym i autor znany jest już czytelnikowi polskiemu. Dramatyczne i barwne jednocześnie dzieje Rosji okresu po „oprycznienie” i przed „smutą” gwarantują pełny sukces wydawniczy.

K. S.